

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

Скавронік Віктор Миколайович

УДК: 342.9:347.998.2

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СУДУ

Спеціальність 12.00.07- теорія управління; адміністративне право і процес;
фінансове право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2002

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеській національній юридичній академії
Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України
Додін Євген Васильович,
Одеська національна юридична академія,
завідувач кафедри морського та митного права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
ПАХОМОВ Іван Микитович,
Одеський економічний університет,
завідувач кафедри правознавства

кандидат юридичних наук, доцент
КАЛАЯНОВ Дмитро Петрович,
Одеський юридичний інститут Національного
університету внутрішніх справ,
доцент кафедри адміністративного права та
адміністративної діяльності органів внутрішніх справ

Провідна установа:

Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого Міністерства
освіти і науки України, кафедра адміністративного права, м. Харків

Захист відбудеться 21.06.2002 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д
41.086.01 Одеської національної юридичної академії за адресою: 65009, м. Одеса, вул.
Піонерська, 2, ауд.312.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеської національної юридичної
академії за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий 20.05.2002 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Чанишева Г.І.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Прийняття Декларації про державний суверенітет України, Акту проголошення незалежності України та Конституції України привело до поділу влади в державі на три гілки – законодавчу, виконавчу та судову.

Виходячи з цього державою здійснюється вдосконалення організації кожної з них. Метою діяльності всіх гілок влади є демократизація суспільства, підвищення захисту прав та свобод громадян. Але разом з тим судова влада реформується дещо повільно. Вона ще не відповідає світовим стандартам внаслідок того, що не повною мірою захищає права та свободи громадян, громадських об'єднань тощо. Уповільнюється процес прийняття нового Закону України “Про судоустрій України”. Існує багато точок зору щодо його змісту. Особливо це стосується повноважень місцевого суду та структури всіх ланок судової влади.

При цьому зовсім не береться до уваги існуюча тенденція розширення адміністративно-юрисдикційних повноважень суду (суддів). Тому слід мати чітке уявлення про значення суду (суддів) в адміністративному провадженні, визначаючи умови підвищення ефективності розгляду справ про адміністративні проступки. Це обумовлюється тим, що у новому Кримінальному кодексі України відсутні статті про деякі злочини, які переведені до розряду адміністративних проступків. Розробка проектів Кодексу України про адміністративні правопорушення, Адміністративно-процесуального кодексу та інших актів з питань адміністративної юрисдикції, вимагає чіткого визначення перспектив розвитку законодавства, яке забезпечувало б підвищення значення суду в адміністративному провадженні. Однак вона гальмується недостатньою увагою адміністративно-правової науки до вказаних проблем, які знаходяться на стику цієї науки з іншими галузями юридичних знань.

Про вищезазначене частково згадується в навчальній літературі та в коментарях до Кодексу України про адміністративні правопорушення, але окреслена тема, без сумніву, повинна бути розглянута більш ґрунтовно.

Так, зовсім відсутній аналіз практики адміністративно-юрисдикційної діяльності військових судів. Досить рідко в адміністративній науці звертається увага на недоліки судової практики при розгляді справ про адміністративні правопорушення, якими заподіяно майнової шкоди; недостатньо вивчена тенденція скорочення практики передачі суддями справ на розгляд громадських формувань і трудових колективів. У постанові Пленуму Верховного суду України від 26 лютого 1999 року № 2 “Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил” йдеться про те, що суди при розгляді цієї, нової для них, категорії справ часто припускаються помилок.

На жаль, як свідчить судова практика, помилки та недоліки притаманні судам при здійсненні ними й інших видів адміністративно-юрисдикційної діяльності.

Визначення місця та значення суду в системі адміністративно-юрисдикційних органів важливе не тільки в чисто практичному аспекті, але і в плані окреслення цих повноважень у контексті здійснюваної судово-правової реформи. Розробка проблеми адміністративно-юрисдикційної діяльності суду в умовах побудови правової держави має і важливе теоретичне значення – вона сприяє значному поповненню знань і понять у галузі адміністративно-деліктного права, а також в теорії правосуддя. При підготовці дисертації вивчалась адміністративно-юрисдикційна практика судів України, аналізувалися роботи представників теорії права: С. С. Алексєєва, В. В. Копейчикова,

О.Л. Копиленка, М. П. Орзіх, П.М. Рабіновича, О. В. Скрипнюка, О.В. Сурілова, Є. О. Харитоновна, М. В. Цвіка; фахівців в області конституційного права: М. О. Баймуратова, В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького; особливо вчених, які працюють в області адміністративного права і процесу: В. Б. Авер'янова, І.П. Голосніченка, Є. В. Додіна, Р. А. Калюжного, С. В. Ківалова, Л.В. Ковалю, В. Ф. Опришка, І. М. Пахомова, О.О. Погрібного, Ю. С. Шемшученка; представників кримінально-правового циклу: Л. В. Багрій-Шахматова, В.О. Глушкова, Ю. М. Грошевого, А. Ф. Зелінського та інших авторів.

Разом із тим, зважаючи на високу наукову значимість робіт наведених авторів, треба зазначити, що більшість із них були опубліковані до прийняття Конституції України та викликаних нею багатьох змін адміністративно-деліктного, кримінально-процесуального законодавства і законодавства про судоустрій. Тому актуальність розробки вказаної теми залишається високою, що відповідає цілям і завданням дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний дисертантом напрямок дисертаційного дослідження належить до числа пріоритетних у галузі вдосконалення адміністративного права і процесу, а також розбудови судової системи України. Проблема адміністративно-юрисдикційної діяльності суду нерозривно пов'язана з проведенням судово-правової реформи, втіленням у життя концепції реформи адміністративного права України і є предметом і частиною загальної теми, яка розробляється Одеською національною юридичною академією: "Проблеми розвитку держави і права України в умовах ринкових відносин". Дисертація виконана як розділ науково-дослідницької роботи кафедри адміністративного та фінансового права Одеської національної юридичної академії "Правові основи адміністративної реформи в Україні".

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є визначення місця і значення суду (суддів) у системі адміністративно-юрис-дикційних органів і розробка рекомендацій щодо удосконалення адміністра-тивно-деліктного законодавства і законодавства про судоустрій України. Для досягнення цієї мети дисертант поставив перед собою ряд завдань:

- визначити поняття адміністративно-юрисдикційного органу;
- з'ясувати причини, які обумовлюють особливе місце суду в системі адміністративно-юрисдикційних органів;
- на основі знань, отриманих при вивченні практики адміністративно - юрисдикційної діяльності військових судів сформулювати свої пропозиції щодо місця цих судів у судовій системі України;
- проаналізувати рівень ефективності чинного адміністративно-деліктного законодавства, яке застосовується судами у їхній діяльності;
- узагальнити адміністративно-юрисдикційну практику роботи суддів щодо розгляду справ, які передані до їх підвідомчості у 1991-2000 р. р., виявити найбільш типові помилки цієї практики і запропонувати рекомендації щодо їх усунення та нейтралізації;
- вивчити ефективність дій суддів щодо відшкодування майнової шкоди, заподіяної адміністративним проступком, і визначити шляхи її підвищення;
- визначити ступінь можливостей правового регулювання адміністративно-юрисдикційної діяльності суду і сформулювати пропозиції щодо

заповнення прогалин чи уточнень чинного адміністративно-деліктного законодавства;

- здійснити порівняльне дослідження норм адміністративно-деліктного законодавства і норм інших галузей права (цивільного, морського та ін.) для виявлення колізій норм і запропонувати шляхи їх усунення;

- визначити рівень розробки правовою наукою України проблем адміністративно-юрисдикційної діяльності суду і висловити свої міркування щодо питань, які потребують подальшого дослідження.

Об'єктом дисертаційного дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері адміністративно-юрисдикційної діяльності суду та інших адміністративно-юрисдикційних органів, і насамперед ті, які регулюються нормами адміністративного і адміністративно-процесуального права, нормами, що визначають судоустрій України, а також, частково, нормами цивільного права і процесу.

Предметом дисертаційного дослідження є адміністративно-юрисдикційна діяльність суду та інших адміністративно-юрисдикційних органів, а також національні законодавчі акти, які містять адміністративно-правові (цивільно-правові та ін.) норми, що регламентують цю діяльність.

Методи дослідження. У дисертації використані різні методи дослідження. Головним серед них є загальнонауковий діалектичний метод, який дозволив дослідити проблеми, що виникають у сфері адміністративно-юрисдикційної діяльності суду в єдності їх соціального змісту і правової форми. Дисертант широко використав також окремі методи наукового дослідження, насамперед, історико-правовий метод, при дослідженні історії розвитку законодавчого регулювання адміністративно-юрисдикційних повноважень суду, адміністративної комісії та інших адміністративно-юрисдикційних органів; системний метод, який дозволив визначити місце та значення суду /у т. ч. і військових судів/ в системі адміністративно-юрисдикційних органів. Порівняльно-правовий метод дослідження використовувався у визначенні загальних та специфічних закономірностей при здійсненні адміністративно-юрисдикційної діяльності суду та інших адміністративно-юрисдикційних органів. Він дозволив здійснити порівняльне дослідження норм адміністративно-деліктного законодавства і норм інших галузей права /цивільного, морського та інших/ для виявлення колізій цих норм і внесення пропозицій щодо шляхів їх усунення.

У дисертаційному дослідженні використовувалися також такі методи наукового пізнання, як спостереження, аналіз законодавства і судової практики. Застосовувалися і конкретно-соціологічні методи пізнання: інтерв'ювання, опитування тощо. Були використані статистичний та формально-юридичний методи. Останній застосовувався при тлумаченні правових норм, які регулюють ті чи інші види адміністративно-юрисдикційної діяльності. Дисертант використав особистий досвід роботи у якості судді Центрального місцевого суду м. Одеси та Одеського апеляційного суду.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше в правовій науці України здійснене комплексне наукове дослідження, присвячене визначенню місця та значення суду в системі адміністративно-юрисдикційних органів; здійснене порівняльне дослідження норм різних галузей права, які регламентують адміністративно-юрисдикційну діяльність суду, запропоновано рекомендації щодо удосконалення адміністративно-деліктного законодавства і підвищення рівня

ефективності адміністративно-юрисдикційної діяльності суду.

Науковою новизною є такі результати дослідження:

- прийняття Конституції України, реалізація вимог судово-правової реформи (1992р.) обумовлюють необхідність підвищення значення суду в житті суспільства, що проявляється, зокрема, і в розширенні сфери його адміністративно-юрисдикційної діяльності. Вказане повинне привести, врешті-решт, до позбавлення органів виконавчої влади адміністративно-юрисдикційних повноважень. Останнє спонукає їх, задля виконання своїх управлінських функцій, зробити акцент на пошуку нових методів та заходів їх удосконалення. На думку автора, цей напрямок судово-правової та адміністративної реформ повинен привести до того, що суд стане основним адміністративно-юрисдикційним органом;

- визначена стійка тенденція розширення сфери адміністративно-юрисдикційної діяльності суду, у зв'язку з чим як у судовій практиці, так і в теорії адміністративного права виникла низка питань, які потребують негайного вирішення: розмежування адміністративно-юрисдикційних повноважень загальних і військових судів; виявлення причин та умов, які призвели до звуження сфери застосування судом /суддею/ заходів впливу до осіб, що скоїли адміністративні проступки /передача матеріалів на розгляд громадських організацій, трудових колективів, закриття справ з оголошенням правопорушнику зауваження тощо/;

- зроблено висновок про те, що у питаннях законодавчого регулювання адміністративно-юрисдикційних повноважень суду мають місце прогалини і, у зв'язку з цим, внесено рекомендації щодо удосконалення такого регулювання, зокрема, висловлені пропозиції щодо проекту Закону України "Про судоустрій України", проектів Кодексу України про адміністративні правопорушення, Адміністративно-процесуального кодексу та інших законодавчих актів;

- запропоновані рекомендації стосовно підвищення ефективності роботи суддів із розгляду справ про адміністративні проступки /пропозиції щодо спеціалізації суддів, методичні вказівки, які стосуються оцінки матеріалів, що надходять до судів; рекомендації відносно підвищення ефективності розгляду окремих категорій справ: про порушення митного законодавства, про неповагу до суду, про арешт і затримання суден тощо/;

- внесено рекомендації щодо подальшого удосконалення адміністративно-деліктного законодавства в області матеріальних адміністративно-правових норм – включення до тексту Кодексу України про адміністративні правопорушення норм, які передбачають адміністративну відповідальність але містяться в інших правових актах – Митному кодексі України, Законі України "Про виключну /морську/ економічну зону" та ін.;

- подано пропозиції щодо необхідності подальшої розробки адміністративно-правовою наукою проблем визначення кола суб'єктів адміністративного правопорушення; створення відокремленої системи адміністративних судів; запровадження системи апеляційного розгляду справ та інших проблем, які мають не тільки теоретичне, але й практичне значення.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки, пропозиції і рекомендації можуть бути використані в законопроектних роботах з удосконалення адміністративно-деліктного законодавства (Кодексу України про адміністративні правопорушення, Адміністративно-процесуального кодексу України) і законодавства

про судоустрій України. Окремі положення дисертаційного дослідження можуть ініціювати посилення уваги адміністратив-но-правової науки до розробки низки нових проблем, які раніше не включалися до її предмету (сфера дії адміністративно-деліктного законодавства України; особливості застосування заходів адміністративного стягнення на морському транспорті тощо). Ряд рекомендацій спрямовано на підвищення ефективності адміністративно-юрисдикційної роботи судів. Матеріали і положення, які містяться в дисертації, можуть бути використані в навчальному процесі в юридичних навчальних закладах при вивченні курсів: "Адміністративне право", "Адміністративний процес" та "Адміністративно-юрисдикційна діяльність судів /суддів/".

Особистий внесок здобувача. Серед шести наукових публікацій за темою дисертації є дві статті, написані у співавторстві. Особистий внесок здобувача в зазначених двох статтях полягає у порівнянні та аналізі норм Митного кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення, які передбачають адміністративну відповідальність у вигляді конфіскації, постанов Пленуму Верховного Суду України та інших нормативних актів з цих питань, а також в аналізі практики адміністративно-юрисдикційної діяльності суду, що вказує на його особливе місце серед інших адміністративно-юрисдикційних органів і свідчить, що при розгляді адміністративних справ суд залишається органом правосуддя.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження обговорювалися на кафедрах адміністративного та фінансового права і морського та митного права Одеської національної юридичної академії, на щорічних наукових конференціях професорсько-викладацького складу академії, міжнародній науково-практичній конференції "Судовий захист прав людини: національний і європейський досвід" (Одеса, листопад, 2001 р.), використовувалися у виступах на курсах підвищення кваліфікації адвокатів Одеської області у 1998–1999 роках.

Публікації. Основні положення дисертації викладені в двох статтях, опублікованих у наукових журналах та чотирьох статтях, опублікованих у збірках наукових праць у фахових виданнях, перелік яких затверджено ВАК України.

Структура дисертації обумовлена специфікою об'єкту і предмету дослідження, його метою та завданнями.

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, які містять у собі 11 під-розділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації складає 147 сторінок. Список використаних джерел – 17 сторінок (199 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Розділ перший "Місце суду в системі адміністративно-юрисдикційних органів" структурно складається з двох підрозділів.

У підрозділі 1.1. "Поняття адміністративно-юрисдикційного органу" дисертант зазначає, що висновок про поняття адміністративно-юрисдикційного органу та визначення місця суду в системі цих органів залежить від вибору позиції стосовно класифікації заходів адміністративного примусу, розробкою якої займалися багато адміністративістів – А. П. Альохін, Д. М. Бахрах, Є. В. Додін, С.В. Ківалов, Ю. М. Козлов, Д. П. Ключниченко та інші. Оскільки, на думку більшості вчених, заходи адміністративного примусу слід класифікувати виходячи з їх цільового призначення,

автор наполягає на тому, що незважаючи на різноманіття цих заходів, вони можуть бути поділені на три групи: адміністративно-попереджувальні заходи, заходи адміністративного припинення та заходи адміністративної відповідальності. Вказуючи на те, що КпАП України виділяє також заходи щодо процесуального забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, а також звертаючи увагу на адміністративно-правові поновлюючі заходи примусового характеру, які інколи згадуються в науковій літературі, автор дисертації зазначає, що перші заходи самостійного юридичного значення не мають, тому що поглинаються основними заходами адміністративного примусу, а останні – не зафіксовані в діючих адміністративно-деліктних нормах. Тому він підтримує вказану точку зору більшості науковців, які зараз займаються проблемами адміністративного примусу.

Аналізуючи види і характер адміністративно-примусових заходів дисертант відзначає, що до адміністративно-юрисдикційних органів належать ті органи, які, при розгляді адміністративних справ, застосовують тільки адміністративні стягнення, а не інші заходи адміністративного примусу – заходи припинення, адміністративно-попереджувальні заходи.

Розглядаючи статус адміністративно-юрисдикційного органу, автор підкреслює, що всі ці органи належать до системи органів управління, а до адміністративно-юрисдикційних органів належить лише той, який має право застосовувати заходи адміністративного стягнення. Цей же орган може застосовувати й інші заходи адміністративного примусу – заходи припинення та адміністративно-попереджувальні заходи. Але орган, який може застосувати лише наведені заходи, не вважається адміністративно-юрисдикційним. Тому з наведеного випливає, що адміністративно-юрисдикційний орган – це державний орган (або окрема особа, яка виконує повноваження цього органу), який у певному порядку, встановленому адміністративно-процесуальними нормами, розглядає справи про адміністративні проступки і виносить по них постанови (про застосування адміністративних стягнень, закриття справи тощо).

Розкриваючи поняття адміністративно-юрисдикційного органу, пошукувач звертає увагу на безпідставність надання адміністративно-юрисдикційних повноважень багатьом органам виконавчої влади: органам пенсійного фонду, статистики та ін., кількість яких останнім часом зростає.

З такою політикою не можна погодитися, тому що основне призначення органів виконавчої влади, як правильно зазначає В. Б. Авер'янов, “полягає в тому, щоб забезпечити реальне втілення в життя законодавчих та інших нормативних актів держави”, що “забезпечується, насамперед, за допомогою організаційно-правових способів”. Тому адміністративно-юрисдикційні повноваження органів виконавчої влади автор пропонує розглядати в якості необов'язкових /факультативних/ повноважень і робить висновок про те, що одним із напрямків адміністративної реформи в Україні слід вважати атестацію адміністративно-юрисдикційних органів, визначаючи серед них такі, для яких адміністративно-юрисдикційні повноваження є необхідними, і такі, що повинні посилити свою організаційну роботу.

У підрозділі 1.2. “Суд /суддя/ як адміністративно-юрисдикційний орган у процесі вирішення справ про адміністративні проступки”, посилаючись на ст. 124 Конституції України, в якій йдеться про юрисдикцію судів, що поширюється на всі правовідносини у державі, пошукувач зазначає, що під юрисдикцію судів підпадають не

тільки кримінально-правові та цивільно-правові відносини, але й адміністративно-правові відносини, особливо ті, які називають адміністративно-деліктними. У відповідності до ст. 221 КпАП України суд розглядає значну частину справ про адміністративні проступки, застосовуючи у них адміністративні стягнення або приймає рішення у справі, застосовуючи заходи адміністративного впливу, закриття справи тощо. Розглядаючи суд у якості адміністративно-юрисдикційного органу, дисертант разом із тим стверджує думку про особливе місце суду в системі цих органів. На його думку це обумовлюється тим, що суд здійснює правосуддя і на відміну від більшості адміністративно-юрисдикційних органів не входить до системи органів державного управління.

Не погоджуючись із точкою зору, яка висловлювалася в юридичній літературі, зокрема С. О. Абулгазіним та іншими авторами, про те, що якщо справи про адміністративні правопорушення розглядає суддя одноособово, то він виконує функції адміністративної влади, пошукувач звертається до Конституції України, у ст. 129 якої зазначається, що незалежно від того, в якому складі виступає суд, в тому числі і тоді, коли суддя розглядає справу одноособово, він здійснює правосуддя. Стаття 129 Конституції України поклала край суперечкам відносно правового статусу судді при розгляді ним справ про адміністративні проступки. Автор наполягає на тому, що, суддя виконує функції правосуддя, а не функції виконавчої (адміністративної) влади, навіть тоді, коли він розглядає справи про адміністративні проступки.

Розкриваючи місце суду серед адміністративно-юрисдикційних органів, дисертант вказує на те, що суд, який є органом правосуддя, при розгляді справ про адміністративні правопорушення наділений функціями адміністративно-юрисдикційного органу, і виходячи з цього, він пропонує називати суд адміністративно-юрисдикційним органом при розгляді ним справ про адміністративні делікти. На думку пошукувача, це не впливає на сутність суду, як органу правосуддя, а лише дозволяє визначити місце та значення суду серед адміністративно-юрисдикційних органів, які (так, як і суд) керуються нормами одного і того ж адміністративно-деліктного законодавства та адміністративно-процесуальними нормами.

Проаналізувавши генезис адміністративно-деліктного законодавства та практику його застосування судами, дисертант вважає, що сфера адміністративно-юрисдикційної діяльності суду за останні роки значно розширилася і такий напрямок адміністративно-правової реформи надалі визначається вірним.

До того ж, пошукувач констатує, що у 1991-2000 роках відбулися зміни не тільки в обсязі розглянутих судами справ, але й в структурі цих справ. Тому зараз адміністративно-юрисдикційні повноваження судді виходять за межі ст. 221 КпАП України. До такого висновку він приходить на підставі аналізу практики роботи судів із розгляду справ про правопорушення неповнолітніх, порушення митних правил, правопорушення, що спрямовані проти нормального функціонування митних органів, справ щодо арешту і затримання суден тощо. Виходячи з цього пошукувач, підкреслюючи особливе місце суду в системі адміністративно-юрисдикційних органів, відзначає, що суд позбавлений можливості передавати справи, які йому підвідомчі, на розгляд інших органів та осіб. Кодекс про адміністративні правопорушення (ст. 218 та інші) передбачає можливість передачі справ, які підвідомчі тому чи іншому адміністративно-юрисдикційному органу в залежності від деяких обставин (наприклад, у випадках значної віддаленості населених пунктів від районного центру адміністративні

комісії можуть розглядати деякі справи, які підвідомчі органам внутрішніх справ). Згідно зі ст. 40 КпАП України, якщо в результаті вчинення адміністративного правопорушення заподіяно майнової шкоди громадянину, підприємству, установі або організації, суддя місцевого суду, незалежно від розміру шкоди (окрім шкоди, яка заподіяна неповнолітнім), має право, під час розгляду питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення, визначитися щодо зобов'язання правопорушника відшкодувати заподіяну шкоду. Автор вважає, що особливість суду як адміністративно-юрисдикційного органу і водночас як органу правосуддя визначає також і його виключні повноваження на застосування деяких адміністративних стягнень. Як відомо, ст. 24 КпАП України містить у собі перелік видів адміністративних стягнень. Аналіз чинного законо-давства України дає змогу стверджувати, що деякі з них можуть бути застосовані лише судом.

По-перше, дисертант звертає увагу на те, що, у зв'язку з прийняттям Конституції України, тільки суду належить право застосовувати такий захід адміністративного стягнення як конфіскація. Враховуючи цю новелу законодавця, пошукувач проаналізував практику розгляду судами Одеської області справ про адміністративні проступки, санкція за скоєння яких передбачає конфіскацію, і звернув увагу на коло колізійних питань, що пов'язані із застосуванням цієї санкції судом, та, наприклад, митними органами.

По-друге, однією з особливостей суду як адміністративно-юрисдикційного органу є його повноваження на призначення виправних робіт за адміністративні проступки.

Автор підкреслює особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності суду, які дають підстави говорити про суд, як про особливий адміністративно-юрисдикційний орган при розгляді справ про адміністративні правопорушення. Дисертант, дотримуючись законів діалектики про перехід кількості в якість допускає, що вказані особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності суду обов'язково повинні привести до створення суду з адміністративних справ і до скорочення існуючої тепер великої кількості відомчих адміністративно-юрис-дикційних органів, а в подальшому – до їхньої ліквідації.

Другий розділ "Розгляд судом справ про адміністративні правопорушення" містить два підрозділи.

У підрозділі 2.1. "Розгляд судом справ про адміністративні проступки – реалізація адміністративно-юрисдикційних повноважень суду", пошукувач зазначає, що в адміністративному провадженні суд виконує перш за все всього лише одну стадію – стадію розгляду справи і тільки у виключних випадках – всі стадії розгляду справи /наприклад, справи про неповагу до суду, де суд сам порушує справу, проводить адміністративне розслідування, розглядає її і забезпечує виконання постанови суду/. Але розгляд справ про адміністративні правопорушення підтверджує логічну та психологічну основу всього адміністративно-юрисдикційного процесу, чіткість, якість якого сприяє реалізації принципу процесуальної економії. Це обумовлено також і тим, що всі процесуальні дії на зазначеному етапі адміністративно-юрисдикційного процесу носять виключно правовий характер. Особливу увагу автор звертає на те, що суддя при розгляді справи про адміністративні правопорушення повинен керуватися адміністративно-процесуальними нормами (КпАП), підкреслюючи своє твердження посилкою на Ухвалу судової колегії з кримінальних справ Верховного Суду України від 23 листопада 1999 року, якою були скасовані постанови деяких судів Закарпатської

області у зв'язку з тим, що при розгляді адміністративних справ вони помилково керувалися нормами не КпАП, а ЦПК (Рішення Верховного Суду України 2000 р. Офіційне видання. К. – С.133). Виходячи з цього, дисертант аналізує чинне адміністративно-деліктне законодавство, яке регулює стадію адміністративного провадження, встановлений ним порядок вивчення та оцінки матеріалів справи про адміністративне правопорушення, підготовки матеріалів справи до розгляду, вирішення питань, які регулюють участь у судовому засіданні адвоката, прокурора, експерта, перекладача та ін.; вказує на обставини, які перешкоджають розгляду справи у разі неявки в судове засідання особи, яка притягується до адміністративної відповідальності.

Від рівня виконання цієї стадії залежить якість та обґрунтованість накладення адміністративних стягнень. Тому дисертант висловлює думку про те, що стадія розгляду та вирішення адміністративної справи складається з двох процедур: розгляду справ про адміністративні правопорушення та адміністративного розслідування, яке проводиться в необхідних випадках. Пошукувач називає останню стадію факультативною.

Характеризуючи першу процедуру як структурну стадію розгляду справи про адміністративне правопорушення, автор дисертації розкриває сутність підвідомчості цих справ, поділяючи її на територіальну, предметну та персональну. Розкриваючи порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення, дисертант вказує на випадки обов'язкової участі в ньому правопорушника, терміни розгляду окремих категорій справ та визначає проблеми, які виникають у практиці при оскарженні постанов з адміністративних справ і висловлює думку про необхідність встановлення єдиного порядку оскарження постанов у таких справах. Крім цього, у вказаному підрозділі дисертації йдеться про особливості розгляду окремих видів адміністративних справ, які впливають з порушення за-конів: "Про встановлення адміністративного нагляду за особами, яких звільнено з місць позбавлення волі", та "Про міри протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів і зловживанню ними" тощо.

Наприкінці підрозділу здобувач розглядає питання про порядок відшкодування шкоди, заподіяної громадянину незаконними діями органу дізнання, досудового слідства, прокуратури та суду.

Підрозділ 2.2. "Особливості розгляду справ про адміністративні проступки військовими судами" присвячений науковому дослідженню питання про місце і значення військових судів у системі адміністративно-юрисдикційних органів. Дисертант констатує, що незважаючи на розширення повноважень військових судів за рахунок передачі їм права розгляду справ про адміністративні правопорушення військовослужбовців (це зроблено з внесенням 24 лютого 1994 року змін та доповнень до Закону Української ССР "Про судоустрій"), ніяких змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення не внесено і робить висновок, що військові суди застосовують свої повноваження поза дією КпАП. Автор підкреслює, що і в науковій, і в навчальній літературі адміністративно-юрисдикційна діяльність військових судів України не тільки не аналізувалася, а й взагалі про неї не згадувалося, що не припустимо як з точки зору практичного значення цього виду адміністративно-юрисдикційної діяльності, так і з точки зору суб'єктів проступків, особливостей заходів стягнення, які до них застосовуються, а також особливостей процедури їх застосування.

Аналізуючи адміністративно-юрисдикційну діяльність військових судів, дисертант звертає увагу на те, що ст. 15 КпАП, яка визначає відповідальність військовослужбовців

за скоєні адміністративні проступки, сформульована нечітко, що дозволяє суддям, а також деяким науковцям розширювати коло осіб, які підпадають під її дію або, навпаки, звужувати сферу її дії. Дисертант висловлює думку про те, що законодавцю необхідно відмовитися від деталізації "кола осіб", які підпадають під дію цієї статті і пропонує ч. 1 ст. 15 КпАП сформулювати так: "Під дію цієї статті підпадають особи, на яких поширюється Дисциплінарний статут Збройних Сил України" і далі за текстом проекту Кодексу України про адміністративні правопорушення. Продовжуючи, автор, на підставі положень ст. ст. 21 та 24 Конституції України про рівність усіх громадян перед законом, пропонує у майбутньому виключити наведену статтю з КпАП України.

Крім того, в дисертації зазначається, що у чинному КпАП є деякі суперечності стосовно відповідальності військовослужбовців за адміністративні проступки. Вони пов'язані з тим, що статтею 42 КпАП передбачена адміністративна відповідальність цих осіб, а стаття 237 КпАП містить перелік органів (осіб), які мають право застосовувати адміністративні стягнення за порушення військовослужбовцями санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм (у тому числі щодо охорони атмосферного повітря). Тому пошукувач робить висновок про те, що військовослужбовці за вчинення адміністративних проступків несуть відповідальність: а) за Дисциплінарним статутом і б) згідно з КпАП України.

Далі дисертант наголошує на необхідності змін у Дисциплінарному статуті Збройних Сил України у зв'язку з майбутнім прийняттям нового КпАП. Так, жоден з проектів цього кодексу не вказує на можливість передачі справ про адміністративні проступки на розгляд громадськості /товариського суду, трудового колективу тощо/, хоча статтею 46 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України така можливість передбачається (Суд честі і т. ін.). Підсумовуючи результати аналізу проблем, пов'язаних із розглядом військовими судами справ про адміністративні проступки, автор наполягає на необхідності внесення в проект КпАП статей, які б визначили місце військових судів серед інших ланок адміністра-тивно-юрисдикційних органів, компетентність, процедуру розгляду ними адміністративних справ тощо. На думку пошукувача, такі само зміни необхідно внести і до проекту Закону України "Про судоустрій України".

Третій розділ "Особливості судового розгляду деяких категорій справ про адміністративні проступки" складається із семи підрозділів.

У підрозділі 3.1. "Розгляд судами справ про адміністративні проступки неповнолітніх" дисертант вказує на новизну цієї ділянки адміністра-тивно-юрис-дикційної роботи судді, розглядає специфіку адміністра-тивної відповідальності неповнолітніх віком від п'ятнадцяти до вісімнадцяти років та адміністра-тивної відповідальності неповнолітніх віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, розкриває відмінність і особливості застосування до них заходів стягнення, передбачених ст. 24, та заходів впливу, які містяться у ст. 24¹ КпАП.

Пошукувач зосереджує увагу на прогресивності цього нововведення до КпАП(ст.24¹),розкриває порядок вирішення питання про відшкодування майнової шкоди неповнолітнім правопорушником віком від 15 до 18 та від 16 до 18 років.

Окремо дисертант розкриває адміністра-тивно-юрисдикційну діяльність суду стосовно розгляду справ, які передбачають відповідальність за невиконання батьками та особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей і на прикладах указує на проблеми, які виникають при повторному вчиненні неповно-літніми адміністра-тивного правопорушення у випадку, коли за перше правопору-шення до них застосовано один із

заходів впливу, передбачених ст. 24¹ КпАП України і запитує, які саме заходи тут слід застосовувати – заходи адміністративного стягнення чи заходи адміністративного впливу? Законодавець із цього приводу в КпАП не дає чіткої відповіді. Проте автор пропонує при вчиненні неповнолітнім повторного правопорушення, наприклад, порушенні правил дорожнього руху, яке передбачає накладення одного з адміністративних стягнень, що містяться у ст. 24 КпАП, застосовувати до нього один із заходів адміністративного впливу, передбачених статтею 24¹ КпАП України.

Підрозділ 3.2. "Розгляд судами справ про порушення митних правил" дисертант присвячує розкриттю колізій, які виникають в процесі розгляду справ цієї категорії митними органами на місцях та судами.

На окремих прикладах автор аналізує практику розгляду таких справ митними органами та судову практику судів України і, зокрема, Одеської області щодо застосування ними нормативних актів Державного митного комітету України /лист ДМКУ за № 1-5/ 396 від 08.08.1996р. "Про тимчасовий порядок провадження і розгляду справ про порушення митних правил" та за № 11/1-6628 від 16.09.1996 р. "Про доповнення до тимчасового порядку провадження і розгляду справ про порушення митних правил", що встановлюють порядок розгляду справ із застосуванням конфіскації. Він вказує на необхідність дотримання вимог ч. 6 ст. 41 Конституції України, яка передбачає, що конфіскація може застосовуватися виключно за рішенням суду.

Дисертант, вказуючи на необґрунтованість чинної практики розгляду митними органами справ про порушення митних правил з накладенням адміністративних стягнень і наступним направленням матеріалів у суд для застосування конфіскації, стверджує, що справи про порушення митних правил, у яких може бути застосована конфіскація, повинні у повному обсязі розглядатися судами. Це можливо тоді, коли різні правопорушення митного законодавства виявлені в процесі однієї перевірки і по них складено один протокол.

У підрозділі 3.3. "Особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності суду стосовно юридичних осіб" дисертант вказує на проблему, пов'язану з відсутністю в Кодексі України про адміністративні правопорушення норм, які передбачали б адміністративну відповідальність юридичних осіб, у той час, коли вона реально існує і закріплена в ряді Законів України /"Про зайнятість населення" від 1.03.91 р.; "Про виключну /морську/ економічну зону України" від 16.05.95 р. та ін./.

Незважаючи на те, що таку відповідальність юридичні особи несуть адміністративну відповідальність перед судом, вона не поширюється на них, тому що у багатьох випадках не визначена межа такої відповідальності, наприклад, у вигляді штрафу /Закон України від 16.06.92 р. "Про об'єднання громадян"/, не встановлено єдиного порядку провадження у справах, суб'єктом в яких є юридична особа, та оскарження прийнятих у них рішень.

Аналіз місця санкцій стосовно підприємств, установ чи організацій в системі юридичної відповідальності дозволив дисертанту зробити висновок про те, що види стягнень у вигляді штрафу – це завжди атрибут адміністративної відповідальності.

Зазначаючи, що поглядів стосовно віднесення до кола суб'єктів адміністративної відповідальності юридичних осіб дотримувалися як українські, так і російські вчені-правознавці / Є. В. Додін, Д. М. Бахрах, В. К. Колпаков та ін. / і юристи-практики, а також те, що цьому питанню певна увага приділяється в Концепції

реформи адміністративного права України, пошукувач підкреслює, що інститут адміністративної відповідальності юридичних осіб не став поки що об'єктом цілеспрямованих наукових досліджень на монографічному та дисертаційному рівнях, тому він аргументує свою точку зору про необхідність передбачення в проекті Кодексу України про адміністративні правопорушення інституту адміністративної відповідальності юридичних осіб.

У підрозділі 3.4 “Проведення у справах про адміністративні проступки, що закінчується їх закриттям” пошукувач зазначає, що останнім часом /1996-1999/ тільки суди, з існуючих нині 43 юрисдикційних органів, закривали справи за обставинами, які виключають адміністративну відповідальність /ст.17 КпАП/, незважаючи на те, що ці обставини відіграють важливу роль у механізмі адміністративно-правового регулювання, створюють за допомогою їх законодавчого закріплення необхідні юридичні гарантії, які забезпечують охорону громадян від необґрунтованого накладення адміністративних стягнень за вчинки, які зовні хоча і підпадають під ознаки адміністративного проступку, але не є суспільно небезпечними.

Разом із тим дисертант розкриває суттєву відмінність юридичної природи неосудності, крайньої необхідності та необхідної оборони, особливо зазначаючи, що стан неосудності особи, що скоїла вчинок, який з об'єктивного боку підпадає під ознаки правопорушення, не усуває суспільної небезпеки дій вказаної особи і, звичайно, не може свідчити про правомірність її поведінки.

Виходячи з аналізу вказаних обставин, які виключають адміністративну відповідальність, пошукувач робить висновок про те, що неосудність не входить до кола обставин, які виключають адміністративну відповідальність, як це також стверджується теорією кримінального права /В. А. Володимиров, Ю. І. Ляпунов, О. В. Сахаров/.

У підрозділі 3.5 “Особливості розгляду судами справ про неповагу до суду” йдеться про те, що у правовій літературі взагалі не зверталась увага на специфіку розгляду судом справ, пов'язаних із проявом неповаги до суду, які як порушуються, так і розглядаються самим судом. Пошукувач детально досліджує вказану специфіку, розкриваючи характеристику цього виду адміністративного проступку, його об'єктивну та суб'єктивну сторони, підстави та порядок порушення справ, проведення адміністративного розслідування та провадження у цих справах.

Підрозділ 3.6 “Адміністративно-юрисдикційні повноваження суду у сфері торгового мореплавства” присвячується особливостям розгляду судами справ про адміністративні проступки у сфері торгового мореплавства. Дисертант звертає увагу на те, що в адміністративно-правовій науці, саме як і в навчальній літературі з адміністративного права, взагалі ніколи не згадувались існуючі вже довгий час адміністративно-юрисдикційні повноваження суду в галузі торгового мореплавства. Пошукувач показує, з яких причин це мало місце і у зв'язку з цим підкреслює, що вказані повноваження суду не охоплюються існуючою конструкцією адміністративної юрисдикції. Вони, по-перше, мають зовсім іншу, особливу природу їх застосування; по-друге, їх реалізація регламентується нормами цивільно-процесуального законодавства; по-третє, результатом адміністративно-юрисдикційних повноважень суду виступають специфічні заходи адміністративного примусу, яких не містять у собі ні КпАП, ні інші акти, що визначають адміністративно-юрисдикційні повноваження суду. Навіть жодна із статей Закону України "Про судоустрій", що визначають компетенцію суду, не вказує про його повноваження щодо арешту суден та винесення постанов про їх

затримання.

Підкреслюючи специфіку цієї ділянки адміністративно-юрисдикційної діяльності суду, дисертант вказує, що її сфера обумовлена певною територією /територією виключної /морської/ економічної зони; територією, у зоні якої зареєстроване судно та ін./, а також розкриває специфіку і особливість адміністративних заходів, які застосовуються до порушників правил торгового мореплавства /арешт та затримання суден/ та специфіку провадження у цій категорії справ.

Звідси дисертант робить теоретичний висновок, який має вагоме практичне значення: розробники проектів КпАП передбачили серед суб'єктів адміністративного проступку крім фізичних, також і юридичні особи /що є прогресивним/, але не визначили статус суден, відносно яких може бути застосовано затримання чи арешт як засіб отримання забезпечення за морськими вимогами. Водночас він підтримує значимість концепції /за Д. М. Бахрахом/, згідно з якою специфічність інституту суб'єктів адміністративного права виявляється в тому, що не фізичні і не юридичні особи можуть виступати в якості суб'єктів адміністративного права. Юридична особа, перш за все – суб'єкт цивільного права з притаманними їй ознаками, які містяться у ст. 23 ЦК України.

У підрозділі 3.7 “Особливості розгляду справ про правопорушення, які посягають на нормальну діяльність митних органів /ст. ст. 158-160 МКУ/” дисертант аналізує специфіку розгляду цих категорій справ, які вже належним чином досліджувалися правовою наукою /С. В. Ківалов. Митне право/ адміністра-тивна відповідальність за порушення митних правил/, але робить це відносно проблем, які стосуються діяльності судів.

Аналізуючи склад означених адміністративних проступків пошукувач посилається на те, що КпАП не знає складу проступків, які посягають на гідність громадян взагалі чи співробітників відповідних державних служб, зокрема, у зв'язку з чим С. В. Ківалов детально розглядає склад адміністративного проступку, передбаченого ст. 159 Митного кодексу України. Результатом дослідження цього питання стала пропозиція дисертанта: по-перше, долучити проступки, які передбачені ст. ст. 158-160 МКУ до нового Кодексу України про адміністра-тивні правопорушення; по-друге, розширити правову базу захисту працівників митних органів і, по-третє, забезпечити правовий захист інших осіб, які беруть участь у митних процедурах, як це, наприклад, зроблено у Митному кодексі Російської Федерації, в якому передбачається відповідальність за образу посадової особи митного органу Російської Федерації, осіб, які беруть участь у здійсненні митного контролю, проведенні митного оформлення, а також в провадженні у справі про порушення митних правил або в її розгляді, а рівно понятих.

ВИСНОВКИ

У висновках здобувач підкреслює, що Конституція України, визначивши обов'язком і головним завданням держави затвердження та забезпечення прав і свобод людини, суттєво змінила місце та значення суду в системі державних органів, поширила його юрисдикцію на всі правовідносини, які виникають у державі, і закріпила основні принципи судочинства за умов здійснення правосуддя незалежним судом.

Особливо зросла значимість адміністративно-юрисдикційних повноважень суду,

що обумовлено необхідністю забезпечення об'єктивного, обґрунтованого, визначеного законом розгляду адміністративних проступків, які набули найбільш розповсюдженого характеру (майже 20 мільйонів щороку). Дисертант констатує правильність напрямку нашого законодавства на розширення сфери адміністративно-юрисдикційної діяльності суду, виключення помилок при її здійсненні, які, на жаль, не можуть бути виправлені шляхом внесення окремих змін в чинне законодавство чи видання керівних пояснень Пленуму Верховного Суду України /що широко практикувалося раніше/ і з цього робить другий концептуальний висновок про те, що удосконалення правового регулювання адміністративно-юрисдикційних повноважень суду повинно здійснюватися в межах судово-правової реформи, яка ставить головною метою створення в державі умов для верховенства права, законів та забезпечення реального захисту прав, свобод людини і громадянина.

Погоджуючись з необхідністю створення на рівні місцевих судів з окремою юрисдикцією адміністративних судів, що передбачено Конституцією України, проектом Закону “Про судоустрій України”, пошукувач пропонує надати адміністративним судам і адміністративно-юрисдикційні повноваження.

Ставлячи під сумнів правильність положення ст. 287 КпАП про неможливість оскарження постанови суду /судді/ щодо накладення адміністративного стягнення, і підкреслюючи правильність позиції розробників нового Кодексу України про адміністративні правопорушення, які у ст. 656 проекту передбачили право оскарження такої постанови в апеляційний суд, пошукувачем у висновках ставиться запитання: який судовий орган має бути в ролі апеляційного, про що нічого не вказано у КпАП, і стосовно якого повинно бути вказано у Законі “Про судоустрій України”? Пропонується, що скарги на постанови суду /судді/ у справах про адміністративні правопорушення могли б розглядати як апеляційні суди /на постанови місцевих судів/, так і вищі спеціалізовані суди і Верховний Суд України.

Йдеться також про необхідність підвищення якості матеріальної і процесуальної частини адміністративно-деліктного законодавства; про поповнення особливої частини проекту КпАП цілою групою складів проступків, які знаходяться не в КпАП, а в інших нормативних актах /Закон України “Про виключну /морську/ економічну зону” та ін./, але є складовою сфери адміністративно-юрисдикційної діяльності суду. До розділу КпАП України, присвяченого порядку розгляду судом справ про адміністративні проступки, необхідно долучити статті, якими регулювався би порядок подачі апеляцій на винесені судом постанови і статті, якими передбачалась би процедура їх розгляду. Пошукувачем висловлені думки стосовно визначення позицій щодо застосування заходів впливу на неповнолітніх, передбачених ст. 24¹ КпАП: чи розглядати їх як заходи стягнення, передбачені ст. 24 КпАП з усіма наслідками, які випливають звідси і які пов'язані з накладенням адміністративних стягнень, чи ставитися до них як до особливих заходів примусу, застосування яких не тягне за собою наслідків визнання нового проступку як повторного. Дисертант пропонує дотримуватися останнього підходу.

З урахуванням специфіки такого провадження як розгляд судом справ про адміністративні проступки визначається за необхідне розробити і видати інструкцію з організації такого провадження. Йдеться також про недопустимість положення, коли суди незалежної України керуються у своїй адміністративно-юрисдикційній діяльності актами колишнього СРСР. Це стосується розгляду справ про дрібне хуліганство, про злісне непокорення працівнику міліції чи дружиннику та ін./. У зв'язку

з наведеним пропонується передбачити єдиний порядок судового провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Робиться також висновок, що поза увагою адміністративно-правової науки залишилися окремі питання, від вирішення яких певною мірою залежить рівень законопроектних робіт і підвищення ефективності адміністративно-юрисдикційної діяльності суду стосовно: компетенції військових судів, осіб, які потрапляють до сфери їх адміністративно-юрисдикційної діяльності; процедури накладення на винного обов'язку відшкодувати майнову шкоду, заподіяну адміністративним проступком /ст. 40 КпАП/; співвідношення понять "адміністративна юстиція" та "адміністративна юрисдикція" і цілий ряд інших питань, які виникли в процесі роботи над дисертацією, але більш детально розглянути яких не було можливості у зв'язку з обмеженим обсягом дисертаційних досліджень.

Разом із тим ці обставини обумовили потребу загострити увагу вчених на необхідності вирішення цих питань правовою наукою в подальшому.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Скавроник В.Н. Конституция Украины и необходимость административной юрисдикции //Юридический вестник. – 1997. – № 4. – С. 56-57.
2. Скавроник В.Н. Обеспечение конституционных прав граждан на обращение //Юридический вестник. – 1999. – № 1. – С. 26-28.
3. Скавроник В.Н. Административно-юрисдикционная деятельность суда // Актуальні проблеми держави та права: Збірник наукових праць. – Одеса, 1999. – Вип 6. – С. 218-248.
4. Додин Е.В., Скавроник В.Н. Рассмотрение судами дел о нарушении таможенных правил //Актуальні проблеми політики: Збірник наукових праць. – Одеса, 2000. – Вип.8. – С. 241-248.
5. Скавроник В.Н. Административно-юрисдикционные полномочия суда в сфере торгового мореплавания //Актуальні проблеми політики: Збірник наукових праць. – Одеса, 2000. – Вип.9. – С. 230-233.
6. Додін Є.В., Скавронік В.Н. Суд (суддя) як адміністративно-юрисдикційний орган //Актуальні проблеми політики: Збірник наукових праць. – Одеса, 2001. – Вип. 10-11. – С. 27-40.

АНОТАЦІЯ

Скавронік В. М. Адміністративно-юрисдикційна діяльність суду. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право. – Одеська національна юридична академія, Одеса, 2002.

В дисертації досліджуються відносини, що впливають з адміністративно-юрисдикційної діяльності суду, яка має певну специфіку у сфері

діяльності інших адміністративно-юрисдикційних органів. Це пояснюється тим, що суд є, перш за все, органом правосуддя, що визначає його особливе місце серед вказаних адміністративно-юрисдикційних органів.

Пропонуються рекомендації щодо вдосконалення адміністративно-деліктного законодавства та законодавства, що регулює формування та функціонування судової системи України, вносяться пропозиції щодо упорядкування адміністративно-юрисдикційної діяльності суду.

Ключові слова: адміністративно-юрисдикційний орган, адміністративно-юрисдикційна діяльність, розгляд адміністративних справ, Закон України "Про судоустрій України", адміністративні заходи.

АННОТАЦІЯ

Скавроник В. Н. Административно-юрисдикционная деятельность суда. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – теория управления; административное право и процесс; финансовое право. – Одесская национальная юридическая академия, Одесса, 2002.

В диссертации исследуются отношения, которые вытекают из административно-юрисдикционной деятельности суда, имеющей определенную специфику в сфере деятельности иных административно-юрисдикционных органов.

Указанная специфика объясняется тем, что суд является, прежде всего, органом правосудия, что и определяет его особое место среди административно-юрисдикционных органов.

Диссертант определяет понятие административно-юрисдикционного органа, определяет место суда среди иных административно-юрисдикционных органов. Он подчеркивает, что суд при осуществлении административно-юрисдикционной деятельности остается органом правосудия.

Соискатель раскрывает стадии производства по делам об административных проступках, анализирует административно-юрисдикционные полномочия суда при рассмотрении дел об административных проступках несовершеннолетних, о проявлении неуважения к суду, о нарушении таможенных правил, о правонарушениях, посягающих на нормальную деятельность таможенных органов и др. Автор также исследует специфику административно-юрисдикционных полномочий суда при рассмотрении дел об административных проступках, заканчивающихся их прекращением.

Отдельно диссертант указывает на особенности административно-юрисдикционной деятельности судов в отношении юридических лиц и в этой связи заостряет внимание на специфике морских судов, в качестве субъектов административной ответственности, которые нельзя отнести ни к физическим, ни к юридическим лицам.

В диссертации подвергаются подробному анализу специфические меры административного пресечения и взыскания, применяемые в соответствии с Законом Украины "Об исключительной /морской/ экономической зоне Украины". Диссертант подчеркивает, что составы проступков и меры взыскания и пресечения, указанные в данном законе, должны войти в Кодекс Украины об административных правонарушениях.

Анализируя административно-юрисдикционную деятельность военных судов, диссертант указывает, что в юридической литературе эта деятельность не нашла должного освещения и обращает внимание на необходимость определения в проекте Закона Украины "О судостроительстве Украины" места военных судов в судебной системе Украины.

Предложены рекомендации по усовершенствованию административного законодательства и законодательства, которое регулирует формирование и функционирование судебной системы Украины, внесены предложения по упорядочению административно-юрисдикционной деятельности.

Подчеркивается необходимость дальнейшего расширения административно-юрисдикционных полномочий суда за счет сокращения административно-юрисдикционных полномочий органов исполнительной власти, а в перспективе – лишения их таких полномочий. Такое перераспределение административно-юрисдикционных полномочий предопределило создание в системе правосудия Украины административных судов, которые должны быть наделены и административно-юрисдикционными полномочиями. В этой системе должны найти свое место и военные суды, которые рассматривают административные проступки, совершенные военнослужащими, в связи с чем автор вносит предложение о новой формулировке ст. 15 КпАП. Диссертант считает, что необходимо в структуре административно-юрисдикционного процесса выделить самостоятельное производство – производство по делам об административных проступках, подведомственных судам, в то же время полагая, что и это производство не является однородным, поскольку существует специфика рассмотрения судом отдельных видов административных проступков (нарушений таможенных правил, проступков несовершеннолетних и т. д.).

Ключевые слова: административно-юрисдикционный орган, административно-юрисдикционная деятельность, рассмотрение административных дел, Закон Украины "О судостроительстве Украины", административные меры.

SUMMARY

Skavronik V. M. Administrative-jurisdictional activity of the court. – Manuscript.

The thesis stands for a degree of the candidate of law sciences, in speciality 12.00.07 – theory of administration, administrative law and process; financial law – Odessa National Academy of Law, Odessa, 2002.

In the thesis are searched relations that become apparent in connection with administrative-jurisdictional activity of the court in the sphere of the activity of the administrative-jurisdictional organs. It has a considerable specificity which is explained by the fact, in the first instance, the court is an organ of justice and this defines its special place among mentioned above administrative-jurisdictional organs.

The recommendations concerning the improvement of the administrative-delictual legislation and legislation that regulate the court system of Ukraine as well as some propositions concerning regulation of administrative-jurisdictional activity of the court are offered in the thesis.

Key words: administrative-jurisdictional organ, administrative-jurisdictional activity, consideration of administrative cases, Law of Ukraine "about judiciary", and administrative

measures.